

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ З КОГНІТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНИМИ ЯКОСТЯМИ: ЕНДОГЕННИЙ ТА ЕКЗОГЕННИЙ РЕСУРСИ

© 2015 ШКАРЛЕТ С. М., ХОЛЯВКО Н. І.

УДК 330.101

Шкарлет С. М., Холявко Н. І. Трансформація національної економічної системи з когнітивно-інформаційними якостями: ендогенний та екзогенний ресурси

У контексті розв'язання проблем щодо розбудови в державі економіки інформаційного типу необхідним стає формування оптимізаційного комплексу засобів, методів та інструментарію процесно-замкнутого управління задля забезпечення надійності функціонування національної економічної системи з усуненням деструктивних факторів впливу на процеси державотворення в умовах ресурсних обмежень і загроз суспільно-політичному устрою України. Досліджено науково-прикладні засади трансформації національної економічної системи. У статті обґрунтовано науковий пріоритет щодо розробки адекватних модельних вирішень і використання системно-універсальної технології стратегування когнітивно-інформаційного типу. Авторами зроблено наголос на ідентифікації зовнішніх та внутрішніх ресурсів трансформації національної економічної системи з когнітивно-інформаційними якостями.

Ключові слова: інформаційна економіка, ендогенний та екзогенний ресурси, економічна система з когнітивно-інформаційними якостями.

Табл.: 2. **Бібл.:** 17.

Шкарлет Сергій Миколайович – доктор економічних наук, професор, ректор Чернігівського національного технологічного університету (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

E-mail: rector@stu.cn.ua

Холявко Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Навчально-науковий інститут економіки Чернігівського національного технологічного університету (вул. Стрелецька, 1, Чернігів, 14034, Україна)

E-mail: natasha290186@rambler.ru

УДК 330.101

Шкарлет С. М., Холявко Н. І. Трансформація національної економічної системи з когнітивно-інформаційними якостями: ендогенний та екзогенний ресурси

В контексте решения проблем построения в государстве экономики информационного типа необходимым становится формирование оптимизационного комплекса средств, методов и инструментария процессно-замкнутого управления для обеспечения надежности функционирования национальной экономической системы с устранением деструктивных факторов влияния на процессы государственного строительства в условиях ресурсных ограничений и угроз общественно-политическому устройству Украины. Исследованы научно-прикладные основы трансформации национальной экономической системы. В статье обоснован научный приоритет относительно разработки адекватных модельных решений и использования системно-универсальной технологии стратегирования когнитивно-информационного типа. Авторами сделан акцент на идентификации внешних и внутренних ресурсов трансформации национальной экономической системы с когнитивно-информационными качествами.

Ключевые слова: информационная экономика, эндогенный и экзогенный ресурсы, экономическая система с когнитивно-информационными качествами.

Табл.: 2. **Библ.:** 17.

Шкарлет Сергей Николаевич – доктор экономических наук, профессор, ректор Черниговского национального технологического университета (ул. Шевченко, 95, Чернигов, 14027, Украина)

E-mail: rector@stu.cn.ua

Холявко Наталья Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической теории, Учебно-научный институт экономики Черниговского национального технологического университета (ул. Стрелецкая, 1, Чернигов, 14034, Украина)

E-mail: natasha290186@rambler.ru

UDC 330.101

Shkarlet S. M., Holiavko N. I. Transformation of the National Economic System with the Cognitive-Informational Features: Endogenous and Exogenous Resources

In the context of solving challenges of building the economy of information type in the state is necessary to form the optimization complex of the means, methods and tools for process-closed control to ensure the safety of function of the national economic system with elimination of destructive factors of influence on processes of state-building in the context of resource constraints and threats to socio-political arrangements in Ukraine. Scientific and practical basis for transformation of the national economic system are researched. In the article, scientific priority as to elaborating the adequate modeling solutions and the use of system-universal technologies of the cognitive-informational strategizing is substantiated. The authors have accentuated the identification of internal and external resources of transformation of the national economic system with the cognitive-informational features.

Key words: information economics, endogenous and exogenous resources, economic system with the cognitive-informational features.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 17.

Shkarlet Serhiy M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Rector of the Chernihiv National Technological University (vul. Shevchenka, 95, Chernihiv, 14027, Ukraine)

E-mail: rector@stu.cn.ua

Holiavko Nataly I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory, Scientific-Educational Institute of Economics of Chernihiv National Technological University (vul. Streletska, 1, Chernihiv, 14034, Ukraine)

E-mail: natasha290186@rambler.ru

В умовах глобалізації необхідним є дотримання рівноваги між управлінськими функціями держави, темпами розвитку національної економіки, громадянським суспільством і процесом його демократизації [1, с. 90 – 95]. Останній передбачає ефективне делегування повноважень регіональним соціально-економічним системам, запровадження альтернативних демократичних процедур, економічне співробітництво

різних рівнів управління та політичних еліт і зацікавлених груп, виховання українського соціуму з високими культурними і громадянськими ознаками загальноекономічного зростання.

Із вищевикладеного випливає, що в сучасних умовах реалізації інтеграційного вибору держави, при перманентному нарощенні загроз і ризиків, демократизація суспільства не приведе до суттєвих змін у людському

житті, якщо якість виконання суб'єктами державного управління не стане головною і вищою метою національних економічних інтересів. Тому обґрунтовано є необхідність формування нового як регіонального та національного, так і міжнародного порядку реалізації простору цільових функціоналів процесно-замкненого управління у сфері забезпечення надійності функціонування та достатнього рівня економічної безпеки, що поєднує: а) зусилля урядових структур і глобального громадянського суспільства; б) поглиблення демократії та захисту прав людини і загальнолюдських цінностей, що дозволить перетворити систему управління в умовах глобалізації на раціональний комплекс норм, інститутів і практик, які визначають межі допустимої поведінки організації і компаній на глобальному, регіональному та національному рівнях.

Перш за все, це стосується організації діяльності на території України транснаціональних компаній, які суттєво зменшили монополію нашої держави на прийняття рішень і виконання владних функцій, а також на використання традиційних інструментів макроекономічного регулювання (митні збори, експортні субсидії, валютний курс, ставка рефінансування тощо). При цьому, в умовах жорсткої конкуренції між країнами за доступ до природно-ресурсного потенціалу та прями іноземні інвестиції, відбувається інтернаціоналізація таких сфер національно-державної компетенції, як податкова, технологічна і соціально-економічна політика, енергетика, законодавство, освіта, професійна підготовка і перепідготовка управлінських кадрів тощо. Поряд із цим, безсистемність і різноманітність суспільно-політичних трансформацій, конфліктогенність яких генерується національною політичною елітою за підтримки мас-медіа, особливої актуальності стосовно розв'язання проблем у сфері забезпечення результативності управління процесами формування потенціалу сталого розвитку набуває вирішення науково-прикладних завдань щодо розроблення і запровадження у практику дієвих технологій задля елімінації деструктивних зовнішньоекономічних і суспільно-політичних потенційно-факторних детермінант.

Науковому осмисленню складної, об'ємної та багатоаспектної проблеми з'ясування своєрідності руху процесів управління потенціалом сталого розвитку із урахуванням детермінант глобалістичної трансформації вихідних положень економіки та управління національним господарством присвячено праці українських та іноземних учених-економістів [6 – 10]. Однак недостатньо вивченими залишилися питання щодо формування дієвої технології управління потенціалом сталого розвитку в умовах перманентного нарощення глобалізаційних загроз і суспільно-політичних ризиків в Україні.

У контексті розв'язання проблем щодо розбудови в державі економіки інформаційного типу необхідним стає формування оптимізаційного комплексу засобів, методів та інструментарію процесно-замкненого управління задля забезпечення надійності функціонування національної економічної системи з усуненням деструктивних факторів впливу на процеси державотворен-

ня в умовах ресурсних обмежень і загроз суспільно-політичному устрою України.

За доцільне вважаємо встановити особливості впливу глобального економічного простору та політичних детермінант, які мають місце наразі у територіальному просторі нашої держави, на кількісно-якісні й структурно-функціональні трансформації в межах національної економічної системи. Оскільки, як відомо зі свідчень, приведених у наукових джерелах [8; 9], у межах національної економічної системи маємо умови, коли на очах нашого покоління, яке звикло до єдиних позицій щодо адекватного реагування світового співтовариства на процеси демократизації, інтеграції та управління соціально-економічними трансформаціями, відбулася зміна їхнього трактування у «лозунгові політичні гасла» при відмові від провадження цивілізаційного поступу суспільства до розбудови когнітивно-інформаційного типу економіки.

Наслідком нагромадження де-еволюційних явищ і небезпечних суспільно-політичних процесів є руйнування норм сучасного державотворення; нагромадження ролі адміністративно-силових акцій із «компенсації загального стану недосконалої функціонування держави»; неозброєність і відкритість світогосподарської системи до об'єктивного/опосередкованого впливу геополітичних блоків (імперій нового типу, які є носіями «сумнівного суверенітету» держав і наддержавних об'єднань, федерацій, спілільот тощо). Зазначимо, що задля визначення пріоритетних для України об'єктів локалізації зусиль у контексті формування, нарощення та раціоналізації використання потенціалу сталого розвитку України слід урахувати: по-перше, магістральні тенденції сучасної еволюційної трансформації економічної системи світу нової системної якості; по-друге, досвід використання певної природи управлінських засобів задля освоєння/реалізації державою свого геополітичного і економічного потенціалу в контексті забезпечення гідного місця в системі міжнародних відносин.

Репрезентуючи сформульовані авторами наукової праці [5] базові, тобто чотири концептуальні (ключові) підходи, так звані фундаментальні транснаціональні вектори, що представляють найвагоміший вплив на розвиток національної економічної системи (і, відповідно, генерування в її межах когнітивно-інформаційних ознак до сталого розвитку), існування яких обумовлено/погоджено опосередкованою домовленістю між суб'єктами трьох центрів «наддержавного коригування», визнаємо їх як глобальні простори (табл. 1) міжнародного потужного регулювання соціально-економічних, виробничо-господарських, техніко-технологічних, організаційно-економічних, когнітивно-інформаційних, енергоекономічних і зовнішньоекономічних процесів.

Наразі, адаптацію управлінського інструментарію цілеорієнтованого розвитку національної економіки до сучасних реалій можна визначити лише як часткову реалізацію національних економічних інтересів. Визнаємо, що реформи в енергетичній і економічній сферах держави, які були започатковані у 2005 – 2014 рр., не убезпечують їхню результативність, а успіхи українських

Обґрунтування сутності та змісту глобалізаційних просторів міжнародного регулювання соціально-економічних, суспільно-політичних і зовнішньоекономічних процесів

Площини репрезентації структурно-динамічних зрушень	Трактування глобальної площини імовірного розвитку економічних, техніко-технологічних, організаційно-економічних, когнітивно-інформаційних подій із точки зору забезпечення достатнього рівня національної безпеки (а в її межах інформаційної)
I – глобальної ядерної безпеки	<p>Є сформований геополітичний простір убезпечення ядерної безпеки, що виник у ХХ ст. у відповідь на інтенсифікацію ядерних приготувань певної низки «самодостатніх» держав. Підтвердимо й таке, що у зв'язку з підтриманням неядерного статусу: інкорпорація України до цієї компоненти втрачена без вороття і наразі лишається лише примарна імовірність приєднання до процесів нарощення цього потенціалу, які генеруються іншими суверенними державами.</p> <p>При цьому, ілюзія «гарантів» безпеки має свій очевидний приклад, що стосується анексії АР Крим Росією у 2014 р. і генерування сепаратистських настроїв та поширення «федералістичних» настроїв у Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та інших регіонах України (2014 р.). Звідси, підтвердимо, що пріоритетним напрямом регенерації національної промисловості є концентрація зусиль на розбудові важкого машинобудування, енергетичного машинобудування та авіа-, автомобіле-, приладо- і судно-будівельних підприємств, електроніки та космічного ракетного комплексу і, відповідно, галузей оборонно-промислового комплексу.</p> <p>Тобто, можна визнати подальше нарощення обсягів випуску промислової продукції та технологічної модернізації основних виробничих засобів задля становлення військово-транспортної авіації; ракетного озброєння авіаційної та бронетанкової техніки; високоточного озброєння; танків та броньованих машин; радіолокаційних станцій, систем супутникової навігації та електронної протидії; боєприпасів; танкового та авіаційного двигунобудування; військових кораблів та патрульних катерів</p>
II – економічний	<p>До нього слід віднести глобальну сферу діяльності транснаціональних корпорацій, фінансово-економічні, енергетичні, інформаційні, кадрові та інші, можливості яких у багатьох випадках суттєво перевищують ресурсну і географічну конкурентоспроможність більшості суверенних держав світу. З огляду на зазначене та визнані науковою спільнотою пріоритети щодо розвитку ключових технологій виробництва і генерування енергії в контексті розбудови інноваційних ознак у межах енергетичного комплексу держави, вважаємо, що є нагальна необхідність локалізації зусиль в Україні на таких напрямках розбудови та запровадження у практику господарювання: високотехнологічні атомні та вітрові електростанції, вугільні установки із надкритичними параметрами пару; парогазові електростанції із внутрішньоцикловою газифікацією вугілля та з газифікацією біомаси; теплові насоси нового покоління та перетворювачі сонячної енергії в електричну; концентратори сонячної енергії та уловлювання і поховання CO₂ на теплових електростанціях і теплоенергетичних центральях</p>
III – антитерористичний	<p>Сформовано після трагічних подій у США 11.09.2001 р. (відповідно, потребує реалізації цільових програм за першими двома глобальними пріоритетами)</p>
IV – глобальний простір політичного протистояння	<p>Використовує власні критерії впливовості, концентрації ресурсів, широкої компетенції та інституційного розвитку, утворюють декілька міждержавних організацій. До них належать: ООН, НАТО, Велика вісімка (G-8, кількість держав, що входять до її складу, імовірно, у найближчому періоді буде змінено), і, відповідно, дозовано – Євросоюз (його суспільно-політичний вплив за межами Європи не є суттєвим).</p> <p>Урахування загроз, які генеруються цим системоутворюючим фактором, передбачає потребу щодо суттєвого коригування когнітивно-інформаційної діяльності в Україні та реалізації економічної політики у сфері нарощення інтелектуального капіталу тощо</p>

Джерело: узагальнено за використання [5].

корелянтів, що мали місце у глобальних політичних масштабах (підтримка режимів антитерору та нерозповсюдження ядерної зброї), щодо українських реалій – не є визначальними.

Щодо врегулювання периферійних, локальних і регіональних соціально-економічних конфліктів та підвищення рівня енергетичної безпеки (у т. ч. й інформаційної безпеки держав), то жоден із використовуваних управлінських засобів не дозволив отримати позитивного ефекту. Відтак, вважаємо, що, починаючи з лютого 2014 р. і до цього часу, суто економічні, соціальні, екологічні та енергетичні аспекти управлінської діяльності поповнились і системними проблемами, які обумовлені нарощенням об'єктивних військово-політичних загроз і

ризиків як ендегенної, так і екзогенної природи. Оскільки «провідні держави» світу:

1) розглядають наразі «миробудівництво» та його реформування як головний напрям координації власних технологічних і економічних зусиль. При цьому, глави найбільш впливових державних утворень виробляють (практикують) «узгоджені» підходи стосовно запобігання (усунення від залучення до процесів розв'язання соціально-економічних проблем незалежних/суверенних країн і, більшою мірою, діяльність спрямовується у напрямі вирішення на власну користь) конфліктів, дестабілізації та «м'якого» приєднання (інкорпорації, захоплення, анексії тощо) до своїх територій постконфліктних зон;

2) маючи чималі фінансові, матеріальні, військові, кадрові, інформаційні та іншої природи резерви й ресурси, «не поспішають» взяти на себе тягар (реальна інкорпорація до конфліктогенного середовища та втручання) чи відповідальність за розв'язання серйозних глобальних фінансово-економічних криз чи соціально-економічних проблем;

3) у своєму внутрішньополітичному середовищі мають і свої істотні суперечності, які суттєво загострюються після військово-економічних подій, що розгорталися на Північному Кавказі та в Криму.

Тому наведені трактування і не дозволяють сприймати будь-які завірення про імовірнісну когнітивно-інформаційну чи фінансову підтримку загальноекономічного розвитку (нашої держави чи країн, які знаходять у скрутних умовах) як об'єктивну й універсальну силу, реально спроможну забезпечити стабільність, збалансованість та загальноекономічне прискорення на локальній території (і навіть як генератор «демократизації» світового розвитку чи спрямування глобальних тенденцій до формування ознак до сталого розвитку світу в цілому).

Таким чином, як і українська, так і планетарна економічна стабільність (похідними від якої є: передбачуваність, прозорість, прогнозованість світових суспільно-економічних трансформацій) залишається лише абстрактним побажанням, суверенні держави, а в їхніх межах недержавні соціально-економічні та політичні актори й суб'єкти господарювання, у своїй діяльності щодо визначення національних економічних пріоритетів, напрямів соціально-економічного розвитку чи локалізації зусиль із формування масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку мають враховувати нагальну потребу в захисті власних економічних і державотворчих досягнень. Оскільки наразі має місце об'єктивна імовірність появи на світовій мапі нових складноорганізованих державних утворень, чинниками «народження» яких у більшості випадків є військово-силові акції різної якості.

Фахівцям, які опікуються питаннями забезпечення енергетичної та економічної безпеки нашої держави, слід враховувати такий факт: урізноманітнення світової політичної карти новими державними утвореннями відбувається на тлі подальшого нарощування військових бюджетів практично усіма країнами світу. Відтак, інтенсифікація процесів у напрямі модернізації економіки та набуття нею інформаційних ознак, реструктуризації національного господарства та форсованого розвитку національного оборонного комплексу виходить на перший план у сфері забезпечення як сталого розвитку держави, так і державності в Україні у цілому.

Поряд із вказаним вище можна засвідчити, що Європейський Союз, досягнувши очевидних успіхів у формуванні принципово нової моделі розбудови міждержавних економічних відносин, вступив у більш складний період власного розвитку. Інтеграційні процеси в ЄС подолали загрозливі наслідки двох світових війн та створили нову економічну культуру в межах реального сектора економіки, що сформовано з дієздатних промислових комплексів (більшою мірою, трансна-

ціональних компаній), до яких інкорпоровано різні види економічної діяльності декількох суверенних держав. Разом із тим, спостерігається неготовність країн Євро-союзу виробити узгоджену зовнішню економічну політику, оскільки наразі існують відмінні бачення суб'єктів державного управління щодо реалізації економічних пріоритетів у сфері забезпечення економічної безпеки. Поряд із цим, слід вказати і на те, що даються взнаки відсутність спільної Європейської Конституції та невідзначеність стосовно пріоритетів розбудови саме реального сектора економіки ЄС наукоємного типу, які посилювались після прийняття десяти нових членів (визнаємо, що не всі з них повною мірою відповідають критеріям членства у цій спільноті).

Першим чином підсумовуючи вищенаведені викладки, підтвердимо таке: загальна дестабілізація системи міжнародних економічних (і, відповідно, політичних) відносин пов'язана, більшою мірою, з усталеним формуванням «гаслового чинника» визнання/невизнання нових державних утворень як суверенних суб'єктів, що обумовлює високий рівень дестабілізації цілих макро-регіонів. При цьому, вагомим коригуючим фактором дерегулювання процесів у сфері управління формуванням, нарощенням та раціоналізацією використання потенціалу сталого розвитку України в контексті реалізації її інтеграційного вибору стала триада потенційно-факторних детермінант, які у своїй сукупності обумовлюють суттєве зниження рівня національної безпеки. А саме:

а) посилюється економічний паритет (суб'єктивне побажання суб'єктів управління наддержавних утворень) застосування військової сили задля розв'язання економічних проблем;

б) реабілітовано у світоглядно-методологічній свідомості державних корелянтів відчуття корисності залучення воєнних акцій, спрямованих на захист національних економічних інтересів суверенних держав;

в) у державних механізмах формування потенціалу сталого розвитку різних держав світу реставровано виявилась увага більшості політичних еліт до силового нагромадження потенціалу оборонно-наступальних структур, однак, власних країн.

У цьому зв'язку вкажемо, насамперед, про збройні сили та необхідність їхнього повного організаційно-економічного забезпечення, достатнього для виконання не лише оборонних (це наразі проголошується відкрито), а й наступальних і погрозуючих завдань (зазначене камуфлюється під «гасловою політикою» та «демократичною» оборонною риторикою корелянтів).

Наведені факти підтверджені вже усталеною (протягом 2005 – 2014 рр.) силовою аксіомою досягнення «результативності» у сфері коригування фазової траєкторії розвитку світогосподарської системи: наявність прогресивно і високотехнологічно озброєних (як за масштабами, так і за високотехнологічним обладнанням) формувань, здатних адекватно/неадекватно реагувати на загрози економічного характеру, а також готовність вищого керівництва будь-якої держави світу до їхнього використання – продовжують залишатись ознаками «високого» авторитету і впливовості в сучас-

них процесах генерування властивостей до надійності та сталості розвитку.

Тобто головною рушійною силою розвитку людства стали не процеси всебічного розширення, поглиблення та інтенсифікації вироблення і практичного застосування знань (когнітивно-інформаційні процеси), а, навпаки, – нарощення вимірів обороноздатності державного утворення, і саме в реальному трактуванні її цільового призначення (це постійно підтверджується і проголошується претендентами на посаду Президента України). Зазначене в зовнішньоекономічних відносинах продовжує відігравати роль коригуючого стратегічного інструментарію забезпечення економічної безпеки України (проте, із суб'єктивним впливом, а в реальності допускає нагромадження загроз міжнародній безпеці) та засобом підтримання міжнародного іміджу. Однак наведене у площині забезпечення стабільності функціонування усїєї світогосподарської системи – не належить до дієвих важелів і регуляторів економічного механізму формування та реалізації колективних миротворчих зусиль у контексті забезпечення сталого розвитку в межах триади: економіка – екологія – соціум.

Підсумовуючи вищезазначене, підкреслимо, що у дійсності розгортання дискусії щодо визначення імовірних напрямів реалізації специфічних функцій Збройних Сил України при розв'язанні економічних, екологічних, техніко-технологічних і соціально-економічних проблем є імовірним. Однак їхнє використання потребує особливого законодавчого закріплення розширення простору сучасної системи застосування внутрішніх військ. Поряд із цим, реальність розвитку суспільної свідомості в державі в контексті реалізації інтеграційного вибору України вимагає оперативної юридичної фіксації їхніх цільових завдань з метою унеможливлення суб'єктивного трактування мети, способів та наслідків залучення військових частин і підрозділів у вирішенні проблем внутрішнього соціально-економічного розвитку нашої країни [4; 11; 12] і фахівцями, які опікуються військово-економічною проблематикою та підвищенням інформаційної захищеності й рівнями енергоефективності функціонування національного господарства [13 – 16].

Тому, вважаємо за доцільне вказати, що, окрім зазначених варіантів внутрішньоекономічного (не бойового) застосування Збройних Сил України з урахуванням конкретно-історичних умов реалізації макросистемної еволюції національної економіки та держави у цілому, існують інші, управлінські засоби і технології, результативність яких вже доведено практикою застосування (і які можна використовувати при розбудові інформаційної економіки в умовах постійного нарощення суспільно-політичних загроз і ризиків). Це, зокрема, запропоновані у *табл. 2* домінанти інтенсифікації процесів надійності та збалансованості функціонування національного господарства та економічної системи в цілому. Перелік останніх узагальнено за результатами вивчення сучасної практики державотворення і реалізації цілеспрямованої наукової та соціально-економічної політики. Їх використано задля інтерпретаційного про-

ектування морфологічної матриці процесного управління сучасною системою економічної безпеки України з урахуванням інваріантності інтеграційних процесів, які наразі мають місце у світогосподарській системі та еволюційних зрушень у державі.

Однак слід зважати і на те, що, наприклад, у [17] було підтверджено: перехід до розбудови міждержавних відносин та інкорпорації держав до єдиного об'єднання із урахуванням принципу багатополарності зумовив і суттєве посилення тенденцій регіоналізму та федералізації у світі, чому сприяла не лише необхідність пошуку внутрішніх (взаємовигідних) економічних рішень, але й ментальна, культурна та історична близькість/відмінність регіонів окремих держав і державних об'єднань. У цій відповідності зазначимо: представники одного регіону мають більше спільного у поглядах на питання гарантування суверенітету, отримання законності, справедливості, що дозволяє швидше знайти компроміс, необхідний для визначення та реалізації єдиної економічної політики. З метою захисту національних економічних інтересів від зовнішнього впливу, що особливо відчутно наразі в Україні, регіони можуть стати новими центрами зростання (оскільки більше інвестують у розвиток регіональних механізмів співпраці, посилюючи тим самим регіональне лідерство). При цьому, багатоваріантність, комплексність і нестандартність більшості ситуацій суспільно-політичного розвитку в умовах глобалізації змушує зрозуміти, що задля формування в Україні інформаційного типу економіки: а) управлінські рішення, зазвичай, не можна класифікувати як хороші або погані (вони є компромісними); б) успішність рішень визначається за паритетом мінімізації ризиків та максимізації корисності.

Звідси, зміст і характер нової технології управління буде спрямовуватися не на об'єкт, а на процес, що залежатиме від необхідності вирішення нагальних регіональних проблем із поступовим підвищенням (у замкненому циклі вимог до результативності управління): встановлення глобальної та регіональної рівноваги; протекціонізм у світовій і регіональній торгівлі; подолання фіскальних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів. Крім приведенного, ефективно провадження процесів інтеграції та виконання функцій управління забезпеченням як національної, так і міжнародної безпеки, стримується складною системою прийняття рішень та неприйняттям населенням країн системно-універсальних заходів, затверджених на міжнародному чи національному рівнях. Розв'язання цієї проблеми полягає в широкому інформуванні й розбудові світової та регіональної громадської думки щодо необхідності зміни норм і цінностей глобального суспільства в інтересах національних (і, відповідно, регіональних) економічних інтересів.

У цій відповідності підкреслимо, що нагальним є розробка і використання упереджуючого інструментарію процесно-замкненого типу. Його застосування не лише дозволить відсторонитись суб'єктам державного управління від адміністративно-силових домагань залучити збройні сили задля вирішення нагальних проблем у внутрішньому середовищі національної економічної

Визначення щільності взаємозв'язку глобальних і національних економічних проблем сучасності щодо можливостей застосування збройних сил щодо їхнього вирішення (репрезентовано за [5; 14; 16])

Глобальні економічні проблеми сучасності	Імовірність застосування збройних сил у їх вирішенні	Глобальні економічні проблеми сучасності	Імовірність застосування збройних сил у їх вирішенні
<i>Група соціально-політичних проблем</i>		<i>Група економічних та енергетичних проблем</i>	
Війни і миру	Надвисока	Усунення загроз енергетичній та економічній безпеці	Висока
Призупинення гонки озброєнь	Надвисока	Боротьба з організованою злочинністю, наркобізнесом	Висока
Поступового роззброєння	Надвисока	Енергетичне, сировинне та продовольче забезпечення населення	Середня
Мирного розв'язання регіональних та міжнаціональних конфліктів	Надвисока	Раціоналізація демографічної ситуації та цільова демократизація суспільства	Низька
Розбудови ненасильницького миру на засадах демократизації суспільства	Висока	Боротьба з економічною відсталістю та кризами	Низька
<i>Група еколого-економічних проблем</i>		<i>Група суспільних проблем</i>	
Покращення стану повітря та атмосфери землі	Висока	Здоров'я населення	Висока
Зниження ризику техногенних аварій зі значним антиекологічним потенціалом, усунення техногенного навантаження НПС	Висока	Рівень життя, духовний розвиток людини	Висока
Попередження й усунення негативного впливу виробничо-господарської діяльності реального сектора на НПС	Середня	Екологічна освіта, інформаційна діяльність, когнітивно-інформаційні процеси руху знань	Висока
Удосконалення природоохоронного законодавства	Середня	Гармонізація відносин людини з природою	Середня
Зменшення забруднення навколишнього НПС	Середня	Законотворча діяльність та забезпечення соціальної безпеки	Низька

Джерело: систематизовано та узагальнено в табличному вигляді авторами.

системи, а й упередити масштабні фінансові та трудові витрати з метою їхнього спрямування в законодавчу площину реалізації завдань щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в Україні.

Задля забезпечення надійності (і, відповідно, сталості) функціонування національної економічної системи і стабілізації соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в державі необхідно побудувати механізм формування стратегії соціально-економічного розвитку держави та відповідного типу модель макро-економічного регулювання із нагальним запровадженням у практику об'єктивної системи ідентифікації та моніторингу конститутивно-ключових вимірів функціонування національного господарства, що є пріоритетними на сучасному історичному етапі його функціонування (зазначене доведено у наукових джерелах [2 – 4]) у контексті формування в державі економіки інформаційного типу.

ВИСНОВКИ

У підсумку, зауважимо, що навряд чи буде перебільшенням таке твердження: хоча наразі уряди все більшої частини держав світу розглядають збройні сили

як технічно забезпечений, здатний до швидкої рефлексії й усунення нових соціально-економічних проблем, мобільний інструмент негайного впливу на загрозові ситуації в екологічній, енергетичній, соціальній та суспільній площинах, однак у переліку історично й соціально обґрунтованих цільових функціоналів засвідчимо таке: призначення будь-якої армії світу – лише в усуненні зовнішньої агресії при об'єктивізації вимірів інформаційного потенціалу національного господарства із постійним нарощенням його масштабів. Однак останнє не повинно втрачати свої позиції, а визначати виключно єдиний напрям функціонального застосування високоякісно підготовлених і організованих до силового втручання фахівців різної природи.

Таким чином, фізичне спрощення небезпечної ситуації щодо розв'язання суспільно-політичних, соціально-економічних, інформаційних чи будь-якої природи внутрішніх проблем держави за рахунок їхнього застосування у площині забезпечення (або ж підвищення рівня екологічної, енергетичної, інформаційної чи соціально-економічної безпеки) рівноваги не слід сприймати як задовільний засіб переходу держави до

сталого розвитку. Поряд із цим, необхідно засвідчити, що сучасна «демократизація, екологізація чи інформатизація цивілізаційного поступу тощо» європейського простору та застосовувані на даний час ЄС санаційні регулятори щодо упередження чи усунення української кризи є суперечливим явищем, взаємодія якого з іншими гео економічними та геополітичними реаліями не має однозначної аргументації – це стосується їхньої об'єктивізації, виключно як сприятливого впливу на трансформацію українського соціуму та еволюцію світового суспільства в цілому в контексті переходу держави до когнітивно-інформаційного типу розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Гідденс Е.** Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя : монографія / Еміль Гідденс. – К. : Вид-во Альтерпрес, 2004. – 100 с.
- Шкарлет С. М.** Формування стратегії сталого розвитку економіки України бінарного типу / С. М. Шкарлет, В. В. Микитенко // Економіст. – 2012. – № 1 ; Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2012. – С. 7 – 16.
- Микитенко В. В.** Формування багаторівневої системи показників-індикаторів ідентифікації сталого розвитку / В. В. Микитенко // Український соціум: наука – освіта – виробництво : збірник наукових праць / [О. М. Алімов, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей та ін.]; за ред. д. е. н., проф. В. В. Микитенка. – Вип. 1. – Київ, МНТУ ім. Ю. Бугая; Асоціація ТЕК України, Вид-во ПП Вишемирський, 2012. – С. 30 – 36.
- Шкарлет С. М.** Чинники генерування результативності технологій управління забезпеченням економічної безпеки у промисловості / В. В. Микитенко, С. М. Шкарлет // Тріада національного відродження: наука – освіта – виробництво : збірник наукових праць / [О. М. Алімов, О. О. Демешок, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей та ін.]; за наук. ред. д. е. н., проф. В. В. Микитенка. – Вип. 2. – Київ : МНТУ імені акад. академіка Ю. Бугая, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012. – 144 с. – С. 11 – 16.
- Алімов О. М.** Інваріантні виміри теорії політичної економії та практики управління в контексті реалізації технології цілеорієнтованого формування потенціалу сталого розвитку України / В. В. Микитенко, О. М. Алімов // Економіст. – 2014. – № 4. – К. : Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2014. – С. 6 – 12.
- Алімов О. М.** Технології управління стратегічним потенціалом розвитку України / Алімов О. М., Микитенко В. В. // Національне господарство України: теорія та практика управління. – 2011. – № 1 (1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-ourinals/NacGosp/2011/Alimov_Mikitenko.pdf
- Смолянюк В. Ф.** Десуверенізація та економічна безпека України: динаміка взаємозалежності / В. Ф. Смолянюк // Матеріали круглого столу «Державна політика забезпечення національної безпеки України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання», м. Київ, 19.02.2013 р., 2013. – К. : НАДУ при Президентіві України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nationalsecurity.org.ua/2013/04/10/kruglijj-stil-19-02-2013-derzhavna-politika-zabezpechennya-nacionalno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97ni-aktualni-problemi-ta-shlyakhi-%D1%97kh-rozvyazannya/>
- Данилишин Б. М.** Феноменологічні альтернативи економічного зростання України : монографія / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. – У 2 т. – Т. 1. – К. : РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.
- Бушуєв В. В.** Апокаліпсис-2012 і нова енергетична цивілізація / В. В. Бушуєв // Ефективне антикризове управління. – 2012. – № 5 (68). – С. 42 – 51.
- Енергетическая Стратегия и экономическая политика Евросоюза до 2020 года: научно-аналитический доклад. – М. : Изд-во «Энергия», 2011. – 196 с.
- Микитенко В. В.** Формування набору стратегій для розробки адаптивних технологій управління забезпеченням економічної безпеки / В. В. Микитенко, О. В. Гребенюк // Вісник економічної науки України. – Донецьк : Академія економічних наук України, ІЕП НАН України. – 2011. – № 1 (19). – С. 79 – 88.

- Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку : монографія / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 2003. – 565 с.
- Гриценко А. І.** Чи може Українська Армія виконувати внутрішні функції? / А. І. Гриценко // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 1. – С. 48 – 52.
- Козаченко В. М.** Глобальні проблеми сучасності: Україна та світ / В. М. Козаченко, К. В. Рубель // Военная мысль. – К. : КВІУЗ, 1998. – С. 7 – 8.
- Рада національної безпеки і оборони України. Національний інститут стратегічних досліджень. Національний інститут українсько-російських відносин. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. – К., 1999. – 384 с.
- Бжезинський З.** Велика шахівниця. Америка: її провідна роль та геостратегічні орієнтири / З. Бжезинський // Всесвіт. – 1999. – № 2. – С. 132.
- Зміна пріоритетів у системі міжнародної безпеки під впливом світової фінансової кризи. Аналітична записка НІСД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

REFERENCES

- Bushuiev, V. V. "Apokalipsys-2012 i nova enerhetychna tsyvilizatsiia" [Apocalypse 2012 and new energy civilization]. *Efektivne antykrizove upravlinnia*, no. 5 (68) (2012): 42-51.
- Bzhezynskiy, Z. "Velyka shakhivnytsia. Ameryka: ii providna rol ta heostrategichni oriientyry" [The Grand Chessboard. America: its leading role and geostrategic orientations]. *Vsesvit*, no. 2 (1999): 132-132.
- Danylyshyn, B. M., and Mykytenko, V. V. *Fenomenologichni alternatyvny ekonomichnoho zrostannia Ukrainy* [Phenomenological alternative economic growth in Ukraine]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy; Nichlava, 2008.
- Energeticheskaia Strategii i ekonomicheskaiia politika Evrosoiuza do 2020 goda* [Energy Strategy and Economic Policy of the European Union until 2020]. Moscow: Energiia, 2011.
- Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku* [Ukraine's economy: long-term strategy and policy development]. Kyiv: IEP; Feniks, 2003.
- Hiddens, E. *Nestrymnyi svit. Yak hlobalizatsiia peretvoriue nashe zhyttia* [Expendables world. As globalization transforms our lives]. Kyiv: Alterpres, 2004.
- Hrebeniuk, O. V., and ykytenko, V. V. "Formuvannia naboru stratehii dlia rozrobky adaptivnykh tekhnologii upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky" [Forming a set of strategies for the development of adaptive management technologies ensuring economic security]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (19) (2011): 79-88.
- Hrytsenko, A. I. "Chy mozhe Ukrainaska Armia vykonuvaty vnutrishni funktsii?" [Can the Ukrainian Army to perform internal functions?]. *Natsionalna bezpeka i oborona*, no. 1 (2005): 48-52.
- Mykytenko, V. V., and Alymov, O. M. "Tekhnologii upravlinnia stratehichnym potentsialom rozvytku Ukrainy" [Technology management strategic potential of Ukraine]. http://www.nbuv.gov.ua/e-ourinals/NacGosp/2011/Alimov_Mikitenko.pdf
- Mykytenko, V. V., and Shkarlet, S. M. "Chynnyky heneruvannia rezultatyvnosti tekhnologii upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky u promyslovosti" [Factors generation performance management technologies ensuring economic security in the industry]. *Triada natsionalnoho vidrodzhennia: nauka – osvita – vyrobnytstvo*, no. 2 (2012): 11-16.
- Mykytenko, V. V., and Alymov, O. M. "Invariantni vymiry teorii politychnoi ekonomii ta praktyky upravlinnia v konteksti realizatsii tekhnologii tsileoriientovanoho formuvannia potentsialu staloho rozvytku Ukrainy" [Invariant theory of political economy dimensions and management practices in the context of technology goal-oriented capacity building for sustainable development in Ukraine]. *Ekonomist*, no. 4 (2014): 6-12.
- Mykytenko, V. V. "Formuvannia bahatorivnevoi systemy pokaznykiv-indykatoriv identyfikatsii staloho rozvytku" [Formation of multi-scorecard indicators identifying sustainable development]. *Ukrainskyi sotsium: nauka – osvita – vyrobnytstvo*, no. 1 (2012): 30-36.
- Mykytenko, V. V., and Shkarlet, S. M. "Formuvannia stratehii staloho rozvytku ekonomiky Ukrainy binarnoho typu" [Forming a strategy for sustainable development of economy of Ukraine binary type]. *Ekonomist*, no. 1 (2012): 7-16.

Rada natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Natsionalnyi instytut ukrainsko-rosiiskyykh vidnosyn. Ukraina 2000 i dali: heopolitychni priorytety ta stsenarii rozvytku [National Security and Defense Council of Ukraine. The National Institute for Strategic Studies. National Institute of Ukrainian-Russian relations. Ukraine 2000 and Beyond: Geopolitical priorities and development scenarios]. Kyiv, 1999.

Smolianiuk, V. F. "Desuverenizatsiia ta ekonomichna bezpeka Ukrainy: dynamika vzaiemozalezhnosti" [Desovereignization and economic security of Ukraine: the dynamics of interdependence]. <http://>

nationalsecurity.org.ua/2013/04/10/kruglijj-stil-19-02-2013-derzhavnopolitika-zabezpechennya-nacionalno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97niaktualni-problemi-ta-shlyakhi-%D1%97kh-rozvyzannya/

Kozachenko, V. M., and Rubel, K. V. "Hlobalni problemy suchasnosti: Ukraina ta svit" [The global problems of our time, Ukraine and the world]. In *Voennaia mysl*, 7-8. Kyiv: KVIUZ, 1998.

"Zmina priorytetiv u systemi mizhnarodnoi bezpeky pid vplyvom svitovoi finansovoi kryzy. Analychna zapyska NISD" [Changing priorities in the international security system during the global financial crisis. Memorandum NISS]. <http://www.niss.gov.ua>

УДК 330.3:334.7:338.12

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ І ФІСКАЛЬНА КОНСОЛІДАЦІЯ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ ВІДТВОРЕННЯ СЕКТОРА НЕФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ

© 2015 КУЛИК В. В.

УДК 330.3:334.7:338.12

Кулик В. В. Децентралізація і фискальна консолідація в управлінні процесами відтворення сектора нефінансових корпорацій

Розглядаються питання інтеграції управлінського обліку суб'єктів мікро- та мезоекономіки на прикладі інституційного сектора нефінансових корпорацій (НФК) у рамках концепції системи національних рахунків ООН. Запропоновано і побудовано кілька варіантів спрощеної системи рахунків відтворення матричної форми, які в роботі взяті за основу для аналізу та інтерпретації відтворювальних процесів на мікро- та мезорівні. Для аналізу структури та структурної динаміки рахунків застосовується метод системної динаміки. Створення спрощеної теоретично-практичної матричної моделі для мезорівня здійснювалося з метою досягнення ряду цільових завдань, які підтверджено в ході дослідження, а саме: 1) фискальної консолідації та системного аналізу процесів відтворення інституційного сектора; 2) дослідження динаміки розвитку сектора на основі кварталних національних рахунків; 3) створення основи для децентралізованого управління процесами відтворення сектора; 4) розширення і модифікації моделі в подальших дослідженнях; 5) підготовки загальнометодологічних рекомендацій щодо управління процесами відтворення сектора. На основі запропонованої системи рахунків проаналізовано критичні процеси відтворення інституційного сектора НФК національної економіки України протягом 2011 – 2014 рр. і виявлено базові причини економічного спаду. Запропоновано заходи щодо подолання кризових явищ в умовах децентралізованої моделі управління та посилення регуляторних функцій держави. Інформаційною основою дослідження стала відкрита і доступна інформація кварталних національних рахунків України.

Ключові слова: методологія національного рахунку, інституційний сектор нефінансових корпорацій, децентралізована модель управління, системна динаміка, матриця соціальних рахунків, управлінський облік доходів відтворення, фінансова консолідація.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул:** 4. **Бібл.:** 15.

Кулик Володимир Васильович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій і систем НАН України та МОН України (пр. Академіка Глушкова, 40, Київ, 03680, Україна)

УДК 330.3:334.7:338.12

Кулик В. В. Децентралізація і фискальна консолідація в управлінні процесами відтворення сектора нефінансових корпорацій

Рассматриваются вопросы интеграции управленческого учёта субъектов микро- и мезоэкономики на примере институционального сектора нефинансовых корпораций (НФК) в рамках концепции системы национальных счетов ООН. Предложены и построены несколько вариантов упрощенной системы счетов воспроизводства матричной формы, которые взяты за основу для анализа и интерпретации воспроизводственных процессов на микро- и мезоуровне. Для анализа структуры и структурной динамики счетов применяется метод системной динамики. Построение упрощенной теоретико-практической матричной модели для мезоуровня осуществлялось с целью достижения ряда целевых заданий, подтвержденных в ходе исследования, а именно: 1) фискальной консолидации и системного анализа процессов воспроизводства институционального сектора; 2) исследования динамики развития сектора на основе кварталных национальных счетов; 3) создания основы для децентрализованного управления процессами воспроизводства сектора; 4) расширения и модификации модели в дальнейших исследованиях; 5) подготовки общеметодологических рекомендаций относительно управления процессами воспроизводства сектора. На основе предложенной системы счетов осуществлен анализ критических процессов воспроизводства институционального сектора НФК национальной экономики Украины в течение 2011 – 2014 гг. и определены базовые причины экономического спада. Предложены шаги по преодолению кризисных явлений в условиях децентрализованной модели управления и усиления регулирующих функций государства. Информационной основой исследования стала открытая и доступная информация кварталных национальных счетов Украины.

Ключевые слова: методология национального счетоводства, институциональный сектор нефинансовых корпораций, децентрализованная модель управления, системная динамика, матрица социальных счетов, управленческий учет доходов воспроизводства, финансовая консолидация.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул:** 4. **Библ.:** 15.

Кулик Владимир Васильевич – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник Международного научно-учебного центра информационных технологий и систем НАН Украины и МОН Украины (пр. Академіка Глушкова, 40, Киев, 03680, Украина)

UDC 330.3:334.7:338.12

Kulyk V. V. Decentralization and Fiscal Consolidation in Management of the Reproduction Processes of the Non-Financial Corporations Sector

Issues of integration of management accounting of the micro-and mezo-economy are considered on example of the institutional sector of non-financial corporations (NFC) within the conception of UNO system of national accounts. Several variants of simplified accounts system for reproduction of the matrix form have been proposed and built, which has formed the basis for analysis and interpretation of the reproduction processes at the micro- and meso-level. To analyze the structure and structural dynamics of accounts the method of system dynamics is applied. Construction of a simplified theoretical-practical matrix model for meso-level was carried out with a view to achieving some of the target tasks, approved in the course of the study, namely: 1) fiscal consolidation and system analysis of reproduction processes of the institutional sector; 2) studying the dynamics of the sector development on the basis of quarterly national accounts; 3) creating a framework for decentralized management of the reproduction processes of the sector; 4) expansion and modification of the model in terms of further research; 5) preparation of general methodological recommendations for control of reproduction processes of the sector. On the basis of the proposed accounts system, analysis of the critical reproduction processes of the institutional sector of the NFC of the Ukrainian national economy for 2011-2014 has been carried out and the basic reasons for the economic downturn has been identified. Steps to overcoming the crisis in terms of the decentralized model of management and enhancement of the regulatory functions of the State has been proposed. As information basis for the research were used the open and accessible data of the quarterly national accounts of Ukraine.

Key words: methodology of national accounting, institutional sector of non-financial corporations, decentralized management model, system dynamics, matrix of social accounts, management accounting of reproduction revenues, financial consolidation.

Pic.: 2. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 15.

Kulyk Volodymyr V. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow of the International Research & Education Center of Information Technologies and Systems, NAS and MES of Ukraine (pr. Akademika Glushkova, 40, Kyiv, 03680, Ukraine)